

- ב. לדברי רבי שמעון (בזבחים מה), דברים שאין דרכם להאכל כגון לבונה וקטורת – אין חייבים עליהם משום טומאה. וחכמים חולקים (והבשר – לרבות).
 ג. מנחת נסכים; לדעת רבי מאיר (בזבחים מג), כשהנסכים באים עם הזבח חייבים עליה משום פיגול.

פרק שלישי; דפים י – יא

יז. מה דין מעילה בחטאת שעברה שנתה ושאבדה?

חטאת שאבדה ונתכפרו בעליה באחרת, ואחר כך נמצאת – תמות. לא נהנים בה ולא מועלים. רש"י כאן כתב שחייב לשלם קרן, כדין מעילה דרבנן. ולעיל (ג) הוכיח שפטור אף מקרן אלא איסור הנאה בעלמא הוא מדרבנן. וכ"כ התוס' (יא):
 וי"א שהאיסור להנות הוא מן התורה (ע' בתשובות הרי"ד י. וע"ע מקדש דוד יט, ט; ישועות מלכו יו"ד עא; פרי יצחק ח"ב לד; חרושי הנצי"ב תמורה כא; אבן האול מעילה א, ו; קה"י חולין כב).
 אם לא נתכפרו באחרת – מועלים בה שהריהי קדושה לדמיה, לנדבה.
 נמצאת ואחר כך נתכפרו הבעלים באחרת; לפרש"י, אם יש תרתי לריעותא, שאבדה ועברה שנתה או אבדה ובעלת מום – תמות, אבל אם היא תמימה וראויה, ונמצאת קודם כפרה – תרעה עד שתסתאב לדעת חכמים.
 והתוס' סוברים שאין חילוק בין תמימה לבע"מ, בכל אופן אם נמצאת ואח"כ נתכפרו – רועה ונפדית, לחכמים [ולר"ש, בכל אופן תמות]. וכן משמע בדעת הרמב"ם והסמ"ג.
 אין חילוק אם עברה שנתה או נפל בה מום קודם לאבידתה או לאחר מכן (זבח תודה). ע"ע פרטי הדינים בתמורה כא–כג.
 אם לא אבדה, ונפל בה מום – תיפדה ויביא בדמיה חטאת אחרת. וכן כשעברה שנתה ולא אבדה – אמר ריש לקיש (תמורה כב): תרעה עד שתסתאב ותיפדה. ואמנם אין הדבר מוסכם (ע"ש בגמרא וברש"י ותוס'). והלכה כריש לקיש.

שאר דיני מעילה בחטאות המתות נתבארו לעיל ב ז.

דף יא

יח. מה דין מעילה בדברים דלהלן?

- א. מעות שהפריש הנזיר לנזירותו, כשהנזיר חי וכשמת.
- ב. מעות שהופרשו להבאת קנין.
- ג. דם קדשים.
- ד. נסכים.
- ה. תרומת הדשן.
- ו. אברי שעיר המשתלח.
- ז. בגדי כהונה שנשתמש בהם כהן גדול ביום הכפורים.
- ח. עגלה ערופה.
- ט. דשון מזבח הפנימי והמנורה.

שאלות ותשובות לסיכום מסכת מעילה

א. מעות נזיר המיועדות להבאת קרבנותיו, כל עוד הן **סתומין** (– שלא סיים המעות לקרבנות) – אין בהן מעילה. (רש"י: שכל מעה ומעה אפשר להביא ממנה שלמים, והלא אין מעילה בקדשים קלים. תוס': הואיל ויכול ליקח מכל המעות שלמים אם ירצה). ואעפ"כ אסורים בהנאה. **מפורשים**: מעות החטאת והעולה – מועלים בהם. מעות השלמים – אין מועלים. יש ראשונים הסוברים שאיסור תורה הוא ליהנות מקדשים קלים.

הפריש מעות ומת; **סתומים** – יפלו כולן לנדבה. הלכה היא בנוזר. ומועלים בכלם אבל לא במקצתם. ואעפ"י שדינם לנדבת ציבור דהיינו עולה, צריך לומר שעד שעת הקרבה לא יצאו משם שלמים שיש עליהם עד הנה (עפ"י נזיר כו: ובתוס'. וע"ע: זרע אברהם כג, כד).

מפורשים – דמי חטאת, ילכו לים המלח. הואיל וכן אין מועלים ואין נהנים מהם, כדין חטאות המתות. דמי עולה – לעולה, ומועלים בהם. דמי שלמים – לשלמים, ואין מועלים בהם.

ב. המפריש מעות לקנים – מועלים בהם [ואעפ"י שיכול ליקח בהם תורים שעדיין לא הגיע זמנם – כיון שאינם ראויים להקרבה במצב זה ולא אמרה תורה להביא כגון אלו, אין מתחשבים באפשרות זון].

ג. דם קדשים; אמר רבי ישמעאל (י' שמעון): אין בו מעילה (ואני נתתיו לכם – שלכם הוא (עולא); לכפר – לכפרה ולא למעילה (דבי רבי ישמעאל); כי הדם הוא בנפש יכפר – לפני כפרה כלאחר כפרה. ר' יוחנן).

א. לדברי רבי יהודה (בכריתות ד), האוכל דם המוקדשין לוקה משום זרות [יש מפרשים אזהרת מעילה וי"מ אזהרת 'כל זר לא יאכל קדש', ולדעה זו יש גם איסור הנאה משום מעילה. עפ"י תוס' מנחות עד:]. וחכמים חולקים, והלכה כמותם.

ב. הצ"ח (ברכות לא עפ"י התוס' שם) חידש שאעפ"י שאין בדם מעילה, אסור מהתורה ליהנות מן הדם קודם זריקה. וע' ב'פירוש קדמון' כאן, 'לכם יהא – ליהנות בו', וכ"כ בפני יהושע פסחים כב.

לאחר שנעשית מצוותו [יש בו שימוש להקדש, שנמכרים לגננים לזבל] – מועלים בו. כן היא דעת רבי מאיר ורבי שמעון, אבל לחכמים (בכריתות) אין מועלים בדם (ראשונים יומא נט עפ"י סוגית הגמרא).

א. הלכה כרבי מאיר ורבי שמעון, שמועלים בדם לאחר שיצא לנחל קדרון. רש"י ותוס' מפרשים מעילה מדרבנן, לחיוב קרן אבל לא לחומש ואשם. ויש סוברים שיש בו מעילה דאוריתא כקדושת דמים, שב"ד הקדישוהו (עפ"י רמב"ם מעילה ב [כדברי המאירי פסחים כב וע"ז מד. וכ"כ במנ"ח קכו, ב. וע"ע בפירוש המשנה לרמב"ם כאן]; תוס' יומא נט: זבחים מו. ומנחות נב. – בשם רבנו חיים כהן. וכן משמע מ'פירוש קדמון' כאן. והראב"ד השיג. וע"ע שבט הלוי ח"ו קונטרס הקדשים טו).

ב. יש מפרשים [דלא כפרש"י ותוס'] שלרבי שמעון ורבי מאיר מועלים מדין תורה בדם קדשים לפני שנעשית מצוותו (עפ"י פירוש המשנה להרמב"ם. וע' גם בירושלמי יומא ה, ו ובמפרשים). ומ"מ הלכה כחכמים שאין מועלים בו.

ג. דם שנעשה מצוותו ועדיין לא יצא מן המקדש – יש מקום לומר עפ"י דברי רש"י שלא גזרו בו מעילה, לפי שאין גזרין גזרות במקדש. כדיוק הלשון: 'יצא לנחל קדרון מועלין בו'.

ד. דם של בהמת קדשים בחייה, כגון המקיז דם ממנה – מועלים בו, [הן המקיז הן הנהגה מן הדם לאחר מכן (עפ"י חזו"א בכורות כא, ט). ובשפת אמת צדד שבהקזה יצא הדם לחולין. ואולם

החזו"א כתב שהוא כקדושת הגוף שיש בה מועל אחר מועל. וכ"מ מרש"י שהנהנה לאחר ההקזה – מעל, מפני שהדם הוא חלק מגופה ואינה מתקיימת בלעדיו (להלן יב). ומדאורייתא הוא (ע' תר"י רפ"ה דברכות שמה שכתב הר"ף שם מדרבנן טעות סופר היא וצ"ל מדאורייתא). ומשמע אפילו המקיז דם מבהמת קדשים קלים מעל (עפ"י שפת אמת). ואולם בכסף-משנה (מעילה ב, יא) בשם הרא"ש משמע שאין בו מעילה אלא איסור הנאה דאורייתא, שלא יהא חמור יותר מגוף הבהמה.

ד. נסכים; לסתם מתניתין, מועלים בהם מתחילתם ולא אחר שירדו לשתיין, שכבר נעשית מצוותם. ואמרו בגמרא (כפירוש הראשונים) שגם לר' אלעזר בר"צ המצריך שריפה בקדושה לנסכים שבלול, אין בהם מעילה כשקלטן באויר לאחר הניסוך, אבל לדעתו מועלין כשהגיעו לרצפת הלול, שאז נתקדשו. וללשון אחרת בגמרא, אפילו כשהגיעו לרצפה אין בהם מעילה כי מדין תורה אין בהם מצות שריפה בקודש אלא מדרבנן. כתבו התוס' (בסוכה מט:): שהעיקר כפי גרסת הגמרא בסוכה, שגם לראבר"צ אין בנסכים מעילה לאחר הניסוך, שכבר נעשתה מצוותם.

ה. תרומת הדשן; אעפ"י שנעשית מצוותו, שכבר הונח במקום הראוי – יש בו מעילה (ושמו). יש סוברים שאין בו מעילה אלא איסור הנאה, ומה שאמרו 'מועלין בהן' – לאו דוקא הוא. (ריצב"א בתוס' יומא נט: וכ"כ באבי עזרי (מעילה ב, יד) בדעת הרמב"ם).

ו. איברי שעיר המשתלח; נחלקו הדעות אם מותרים בהנאה אם אסורים ויש בהם מעילה (ארץ זורה). א. להלכה, אברי שעיר המשתלח מותרים (רמב"ם עבודת יוהכ"פ ה, כב). ב. בשפת אמת העיר מכמה מקומות שנראה שאין דין מעילה בשעיר המשתלח אלא איסור הנאה גרידא, ואפילו בחייו. וציידד שמא גרסה משובשת יש כאן.

ז. נחלקו חכמים ור' דוסא על בגדי כהונה שנשתמש בהם כהן גדול; לחכמים טעונים גניזה (והניחם שם) ומועלים בהם, ולר' דוסא מותר להשתמש בהם כהן הדיוט, אבל לא כהן גדול ביוהכ"פ אחר, ולדעתו אין בהם מעילה כלל.

א. הרמב"ם (כלי המקדש ה, ה) פסק כחכמים, וכתב שכן הדין בכל בגדי כהונה של כהן גדול שבלו (ע' מל"מ מעילה ה, יד). ואולם לא הזכיר 'מעילה' אלא איסור הנאה (ע' אבי עזרי מעילה ב, יד). ב. שאר בגדי כהונה שבלו – יש בהם מעילה. כן פסק הרמב"ם (מעילה ה, יד), כר' מאיר (בקדושין נד.). ויש אומרים שחכמים חולקים על כך (ע"ע בספר המקנה שם; שבת הלוי ח"ו קונטרס הקדשים טו טז).

ח. עגלה ערופה אסורה לאחר עריפתה (הערופה). ונחלקו הדעות (בכריתות כד ועוד) האם גם מחיים אסורה בהנאה, משתרד לנחל איתן, או רק משעת עריפתה. אין כאן דין 'מעילה' אלא שאסורה בהנאה (עפ"י תוס' ותו"י יומא נט. וערש"ש ועוד).

ט. דשן של מזבח הפנימי והמנורה – לא נהנים ולא מועלים בו. אבל לאחר שהניחוהו אצל המזבח [במקום הנחת תרומת הדשן, כפי שלמדו זאת מוהסיר... אל מקום הדשן], לפרש"י – מועלים בו.

הטעם פרש"י, לפי שמעורב עמו מן הדשן של התרומה, שיש בו מעילה. וריעב"ץ צדד שנלמד הדבר מן הכתוב שקבע לו מקום עם תרומת הדשן.

ומדברי התוס' מבואר שאין מעילה בדשן הפנימי והמנורה אף לאחר שניתן במקום הנחת תרומת הדשן. ועוד כתבו כאן (עפ"י פסחים כו), שמיד אחר שעלתה תמרת הקטורת אין בו מעילה.

ומהתוס' בנבחים (מו. ד"ה ולא) משמע שיש מעילה בדשן הפנימי והמנורה קודם שהוציאורו והניחורו אצל המזבח החיצון, כי עדיין לא נעשתה מצוותו [ועכ"פ איסור הנאה יש מן התורה]. ורק לאחר שהניחורו שם – אין בו מעילה (ואפשר אף מותר בהנאה – ע' בכסף משנה הל' פסוה"מ יט, יג בדעת הראב"ד. וע"ע מנ"ח קמו, טז).

דף יב

יט. האם יש דין מעילה בדברים דלהלן?

א. תורים שלא הגיע זמנם ליקרב, או בני יונה שעבר זמנם; שאר מחוסרי זמן.

ב. חלב המוקדשים וביצי תורים.

ג. הזבל והפרש של בעלי חיים מוקדשין.

א. בני יונה שעבר זמנם – לא נהנים ולא מועלים בהם. ואפילו חלה עליהם קדושה מקודם – פקעה קדושתם.

א. מפרש"י משמע שלדברי עולא יש בהם מעילה דרבנן, כדין קדשים שמתו. והתוס' כתבו

שאפילו מעילה דרבנן אין בהם.

ב. כתב בספר קרן אורה שאם הקדישם לאחר שעבר זמנם, חלה עליהם קדושת דמים ודאי יש

בהם מעילה. ובתוס' לא משמע כן (וכן בלקוטי הלכות).

תורים שלא הגיע זמנם; לדעת חכמים לא נהנים ולא מועלים בהם, ולרבי שמעון – מועלים, לפי שראויים לאחר זמן.

לפרש"י, רבנו גרשום והרא"ש (בשטמ"ק), לחכמים יש בהם מעילה דרבנן, לדברי עולא (או

רבה), ומשלם קרן. והתוס' כתבו שאין מעילה כלל.

שאר מחוסרי זמן; מבואר בגמרא שגם לדברי חכמים קדושים הם ויש בהם מעילה, כדין בעל מום שיש

בו קדושה מפני שראוי לדמיו, בפדיון. ורק בעופות בלבד אמרו חכמים שאין מועלים בהם הואיל ואינם

בני פדיון – לכך אינם בני קדושה במחוסרי זמן.

ב. חלב המוקדשים וביצי תורים; –

בקדשי מזבח שהוקדשו ליקרב בגופם – לא נהנים ולא מועלים, שהרי החלב והביצים אינם ראויים למזבח.

אעפ"י שהחלב אסור בהנאה מדין תורה [ואינו נפדה] – אינו בכלל קדשי ה' (תוס'). ובין חלב

שנוצר בבהמה לאחר שהקדישו בין שנוצר קודם לכן – אסור בהנאה ואין בו מעילה, אך

יתכן שחלב שנוצר בה אח"כ אסור מן התורה ואילו חלב שהיה בה מקודם – מדרבנן. וצ"ע

(עפ"י לקוטי הלכות. וע"ע זרע אברהם יא).

ושאר גידולי הקדש כגון ביצים, יש אומרים שאיסורם מהתורה (עפ"י תורא"ש ב"מ נד: הנצי"ב.

וע' קרן אורה), ויש אומרים מדרבנן (עפ"י רשב"א וריטב"א חולין קלה: ועוד).